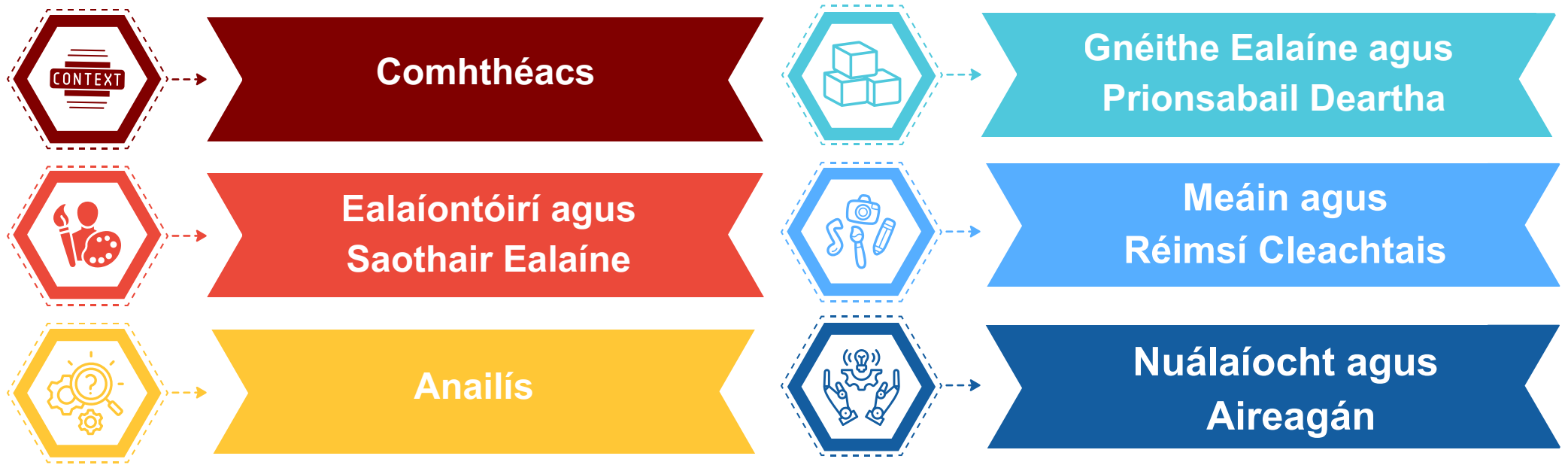

Gnéithe An Chreata Amharcstaidéir

Tá an creat leagtha amach timpeall ar shé ghné: Comhthéacs, Ealaíontóirí agus Saothair Ealaíne, Anailís, Gnéithe Ealaíne agus Prionsabail Deartha, Meáin agus Réimsí Cleachtais, Nuálaíocht agus Aireagán. Nuair atá staidéar á dhéanamh ar thréimhse/ngluaiseacht, ba cheart na gnéithe sin a úsáid chun tuiscint a fháil ar ar tharla roimh an tréimhse/ngluaiseacht ar a bhfuiltear ag díriú, ar an tréimhse/ngluaiseacht féin agus aon éifeachtaí a bhí ag an tréimhse/ngluaiseacht ar smaointe nó ar shaothar ealaíne ina dhiaidh sin. Is cuma má tá an scoláire ag gabháil do thionscadail phraiticiúla mar chuid den obair ranga, nó i mbun staidéir ar léirithe den chultúr amhairc, ba cheart na gnéithe sin a úsáid. Tá tuilleadh sonraí ar úsáid an Chreata le haghaidh obair ranga phraiticiúil agus na comhpháirte scríofa le léamh níos déanaí sa cháipéis seo.

Sonraíocht Ealaín na hArdteistiméireachta, 2019, p.25

Comhthéacs

Seo faisnéis a insíonn tuilleadh faoi na tosca a bhaineann le tréimhse, gluaiseacht, ealaíontóir, saothar, saothair ghaolmhara, iarsma/í, suíomh, imeacht, ráiteas nó smaoineamh, agus a mhíníonn é ar bhealach níos mionsonraithe. Ba cheart a áireamh leis sin, nuair is ábhartha, comhthéacsanna stairiúla, polaitiúla, sóisialta, eacnamaíocha agus idé-eolacha na linne. Ba cheart don scoláire smaoineamh ar an gcaoi a dtugann siad sin bonn eolais don bhrí a bhaineann sé as saothar ealaíne agus an chaoi a mbíonn tionchar ag comhthéacsanna ar an léirthuisicint a bhíonn ag daoine d'ealaíontóirí agus d'fhiúntas a saothair. Ba cheart don scoláire foghlaim le saothair ealaíne a shainaithint, staidéar a dhéanamh orthu agus iad a thuiscint ar bhealaí atá nádúrtha dó féin. Nuair a thuigtear comhthéacs na tréimhse/gluaiseachta ar a bhfuil staidéar á dhéanamh, tá sé tábhachtach freisin go mbreathnódh an scoláire ar an gcaoi a gcuireann pátrúin agus gníomhaireachtaí ealaín agus ealaíontóirí, idir shean agus nua, chun cinn. Cabhróidh sé sin leis an scoláire tuiscint a fháil ar conas agus cén fáth a raibh an oiread sin de thóir ar an saothar, cén fáth a bhfuil saothair ealaíne luachmhar, cén fáth a ndéantar coimeádaíocht ar roinnt saothar i gcomhair taispeántais agus an chaoi a mbíonn tionchar aige sin ansin ar an gcaoi a bhféachtar ar an saothar. Ba cheart don scoláire staidéar a dhéanamh freisin ar raon samplaí eile saothar a léiríonn an cultúr amhairc a bhí i réim timpeall ar a réimse/réimsí staidéir roghnaithe. Mar shampla, agus ní liosta cuimsitheach é seo, ailtireacht, tírdhreach agus dearadh uirbeach/tuaithe, scannán, fógraíocht, meáin nua, dearadh UX le haghaidh suíomhanna gréasáin nó aipeanna, mínealaín, ceardaíocht, dearadh, grianghrafadóireacht, faisean agus neart eile.

Ealaíontóirí agus Saothair Ealaíne

Is iad sin na healaíontóirí agus na saothair ealaíne is aitheanta³ i dtréimhse/ ngluaiseacht roghnaithe agus is fearr a thaispeánann smaointe, ábhair, stíl, téamaí, seánraí agus teicnící na tréimhse/gluaiseachta sin. Ba cheart don scoláire staidéar a dhéanamh ar ealaíontóirí agus ar shaothair ealaíne trí fhéachaint ar an saothar/láithreacha iarbhir ina bhfuil siad lonnaithe, nuair is féidir. Caithfidh an scoláire na cúiseanna a bhí ag an ealaíontóir lena shaothar a chruthú a thuiscint; an tógáil a fuair sé, oideachas, agus rudaí móra eile a tharla ina shaol a raibh tionchar suntasach acu air. Mar shampla, má fhéachtar ar shaothair ealaíne trí léargais dhifriúla mar aitheantas, creideamh, adhlacadh nó coimhlint, cuideoidh sé sin leis an scoláire tuiscint a fháil ar mar a mhothaíonn an t-ealaíontóir faoin téama. D'fhéadfadh sé féachaint freisin ar an tionchar a bhí ag an saothar sin ar shochaí a linne agus ar an tábhacht a bhain leis an saothar ealaíne ag amanna difriúla

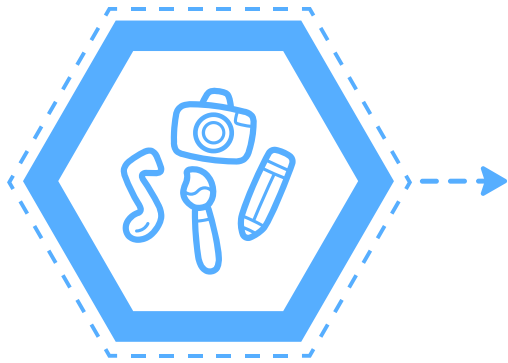
Anailís

Is ionann saothar ealaíne a anailísiú agus é a cheistiú. An chéad cheist a d'fhéadfaí a chur is ea, “Céard atá ag tarlú sa saothar ealaíne seo?” In iarracht freagra a thabhairt ar an gcéad cheist seo sainithneoidh an scoláire saintréithe an tsaothair ealaíne bunaithe ar chritéir ar nós: brí, topaicí, móitífeanna, stíleanna, ábhair agus teicnící a úsáideadh, dath, líne, cineálacha cur i láthair, srl. Ach na saintréithe sin a shainaithint, féachfaidh an scoláire ar an saothar ealaíne agus déanfaidh sé cur síos air. Tá sé ag bailiú fianaise chun ceist eile a fhreagairt “Céard a fheicim a thacaíonn lena bhfuil feicthe agam/le mo chur síos?”. Ba cheart don scoláire an fhianaise sin a cheangal le foinsí eile faisnéise, agus tacaíocht acu trí ghnéithe an Chreata Amharcstaidéir. Cuirfidh sé sin ar chumas an scoláire brí iomlán a bhaint as an saothar ealaíne, ceangail a dhéanamh idir na saintréithe atá feicthe aige, lena n-áirítear faisnéis eile a ndearna sé taighde air, agus teacht ar thátail. Ach an fhaisnéis sin go léir a thabhairt le chéile agus a nascadh cuirtear ar chumas an scoláire anailís níos iomláine a dhéanamh ar shaothar ealaíne, na ceangail idir saothair leis an ealaíontóir céanna nó ón tréimhse/ngluaiseacht chéanna a fheiceáil agus féachaint tuilleadh ar an gcaoi a bhféadfadh sé go raibh tionchar acu sin ar ealaíontóirí níos déanaí. Ba cheart go mbeadh sé ar chumas an scoláire cur síos a dhéanamh ar an saothar atá á anailísiú aige agus é a phlé ag úsáid téarmaíocht ealaíne chuí, lena n-áirítear teanga fhísiúil agus chriticiúil agus ba cheart go mbeadh sé in ann a thuiscint ar théarmaíocht den sórt sin a chur in iúl agus/nó a thaispeáint. Ach anailís a dhéanamh ar shaothair ealaíne, féadfaidh an scoláire teacht ar thuairimí pearsanta agus tá sé chomh tábhachtach céanna go n-úsáidfeadh sé teanga agus téarmeolaíocht chuí chun cur síos a dhéanamh orthu sin freisin.

Gnéithe Ealaíne agus Prionsabail Deartha

Is iad sin bloic thógála aon saothair ealaíne agus is féidir a gcur i bhfeidhm i saothar 2T, 3T nó digiteach a anailísiú trína n-úsáid a mheas go cnuasaitheach nó astu féin. Ba cheart go mbeadh sé ar chumas an scoláire an úsáid a bhain ealaíontóir as na gnéithe ealaíne agus as na prionsabail deartha i saothair ealaíne a chruthaigh sé a phlé agus a mhíniú, ar nós an úsáid a bhaintear as teoiric dathanna agus é a fhiosrú.

Meáin agus Réimsí Cleachtais

Úsáidtear meáin laistigh de Réimsí Cleachtais chun idirghníomhú, cruthú, ceangal agus cumarsáid a dhéanamh. Tagraíonn réimse cleachtais san ealaín do bhrainse eolais nó modh discréideach oibre, mar shampla, ailtireacht, dearadh faisin, scannán, dearadh grafach, péintéireacht, déanamh priontaí (ní liosta cuimsitheach é seo). Nuair a fhoghlaimítear conas a úsáideann ealaíontóir meáin éagsúla ina phróisis, is féidir leis an scoláire tuiscint a fháil ar conas meáin a úsáid ina chuid oibre féin. Foghlaimeoidh sé freisin faoin gcumas agus na teorainneacha a bhaineann leis na meáin maidir le déanamh agus an tionchar a bhíonn ag an rogha sin meáin ar an léamh a bhaintear as saothar ealaíne. Beidh sé in ann féachaint ar ealaíontóirí a chuaigh thar theorainneacha na meán agus an tionchar a cruthaíodh dá bharr sin. Gheobhaidh an scoláire tuiscint freisin ar na himpleachtaí atá ag na meáin atá ar fáil ag amanna agus ag tréimhsí difriúla agus aon chumas agus/nó teorainneacha gaolmhara a bhaineann leo.

Nuálaíocht agus Aireagán

Trí fhéachaint ar Amharcstaidéar trí léargas na nuálaíochta agus an aireagáin cabhróidh sé leis an scoláire an tionchar a bhíonn ag fionnachtain, nuálaíocht agus aireagáin fhealsúnacha, eolaíocha, mhatamaiticiúla, thionsclaíocha agus ealaíonta ar shaol na healaíne a thuiscint. Ba cheart don scoláire foghlaim faoin gcaoi a múnlaíonn fionnachtain ábhar, meán agus uirlisí nua forbairt na healaíne agus an chaoi a spreag smaointe móra athruithe agus nuálaíocht sa domhan trí chéile, chomh maith le saol na healaíne.